

શ્રી નીતિ ગીત સંગ્રહ.

संभाल करी छापावी प्रसिद्ध करनार,

કેશરી મોહનલાલ હરિભાઈ.

૩. પાંજરા પાળ અથવા

શ્રી ગંગામાધ્વ જૈન મુન્યાશાખા-ઝવેરીવાર.

અમદાવાદ

‘व्यवृत्ति उ. ८. (वज्रा सुधारो वधारा साथे.)

५३१ १५७५.

ਜਾਂ ੧੯੫੩.

47 1000.

(અમદાવાદ.)

॥ २८ ॥

સહજીભાઈ દ. ચંદ્રભાઈ ત્રીવેદીએ આપ.

दिनांक ३. ०-४-६.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંગ્રહ
૧૭૪૨૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૫૨૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ શ્રી, ભતિ જાત સંગ્રહ

વિષય ૬ : ૧૧૧

શ્રી નીતિ ગીત સંપદ.

૧

બાળ પ્રાર્થના.

પાયે લાગું પ્રભુને સદા રે, નાની વયની છું બાળ;
ટાળજો મારી આપદા રે. પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.
હેત ધરી મને પાળજો રે, નાની વયની છું બાળ;
કુશળ રાખી દુઃખ ટાળજો રે, પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.
સદાચરણ શુભ આપજો રે, નાની વયની છું બાળ;
સુમતિ આપી સુખ થાપજો રે, પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.
સાચા બોલી કરજો મને રે, નાની વયની છું બાળ;
હાથ ભેડીને નમું તને રે, પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.
માત પિતા મારાં રહો સુખી રે, નાની વયની છું બાળ;
પાળે મને ન કરે દુઃખીરે, પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.
વડીલનો વિનય કરાવજો રે, નાની વયની છું બાળ;
નીતિના પંથે ચડાવજો રે, પ્રભુ છો પ્રતિપાળ.

૨

બાળવર્ગ માટે

દડા વિષે.

સૌના દડા કેવા, ગોળ લાડુ જેવા,
દાબીએ તો કેવા, પોચા રૂ જેવા;

શેના બનેલા, ઉનના ગૂંથેલા,
 ઉન હોય ક્યાંએ, ઘેટાં હોય ત્યાંયે;
 ત્યાં હોય કેવું, ધોળું દૂધ જેવું,
 બધાં ઘેટાં ધોળાં હોય, ના કોઈ કાળાં હોય;
 જુદા રંગ શાથી, રંગમાં રંગ્યાથી,
 ભાર હોય કેટલો, હલકાં પીછા જેટલો;
 લોંબ પછાડો ઉછળીને આવ્યો.

૩

પોપટ કેવો છે સારો, લાગે જોલીથી ખ્યારો,
 જોલીવા સાડું મુખ બનાવ્યું, જોવાને બે આંખો;
 ચાલવાને બે પગ બનાવ્યા, ઉડવાને બે પાંખો. પોં ૧
 નાક નમેલું રાતું રૂડું, ઠાટે કાંઠલો કાળો;
 જુઓ લીલો રંગ શરીરે શોભે છે રૂપાળો. પોં ૨
 રહેવા સાડું માળો બાંધ્યો, ખાય ફળો ને મેવો;
 તીખું તીખું ખાવા જોઈએ, એ સવાદીઓ કેવો. પોં ૩
 બણાવીએ તો બણતાં શીખે, જોલે જોલજ મીઠા;
 તેથી પોપટ પાંજરડામાં, પાળેલો મેં દીઠા. પોં ૪

૪

નિશાળે આવવા વિષે.

આવજો આવજો આવજો રે,
 ખડેનો સરવે નિશાળે આવજો;

લાવજો લાવજો લાવજો રે,
તમે પાઠ ઘેરથી શીખી લાવજો.

માતા પિતાની સેવા કરીને,
ગુરૂને શીશ નમાવજોરે.

બહેને.

સમય રૂઠો આ બાળપણનો,
રમતમાં ન ગુમાવશોરે.

બહેનો૦

નાની બેન કે સખી હઠી નવ આવે,
સમજાવીને તેડી લાવજોરે;

બહેનો૦

૫

સૌ હળી મળી લઘજો તાળી બેન

સરખી વચની સાહેલી૦

અલી તું ભલી લોળી બાળી બેન

સરખી૦

હઠીજો બહેલાં પરભાતે બેન

સરખી૦

ભણજો પ્રભુને ભલી ભાતે બેન

સરખી૦

નમીજો માબાપને પ્રીતે બેન

સરખી૦

જે સ્હાય સદા એક ચિત્તે બેન

સરખી૦

જે દુઃખ વેઠી સુખ આપે બેન

સરખી૦

તમ આજ્ઞા કેણુ ઉઠાપે બેન

સરખી૦

વડીલોનો વિનય તે કરીયે બેન

સરખી૦

તમ હિત વચને અનુસરીજો બેન

સરખી૦

દાતણુ કરીજો નિત્ય નાહીજો બેન

સરખી૦

માથું ઓળી તેલ વાહીજો બેન

સરખી૦

હસતે મુખ હળી મળી રહીએ બેન	સરખીં
પછી પાઠ નિશાળનો ભણીએ બેન	સરખીં
હઠ કળયેા કદી નવ કરીએ બેન	સરખીં
થયે વખત નિશાળે જઈએ બેન	સરખીં

૬

પ્રભુજી પ્યારા શુભ મતિ આપો કાપો જુદી નઠારી,	
તારણહારા સુખીઆં થઈ નિત્ય ભક્તિ કરીએ તમારી;	
પ્રભુ ચોરી ચાડી નહી કરીએ,	
નહી જૂઠું બોલી છેતરીએ,	
ચોખ્ખાં રહીએ સંપી ફરીએ.	પ્રભુજીં
માખાપ શીખામણ સાંભળીએ,	
મુખમાંથી ગાળ ન ઉચરીએ;	
રીસાઈ ટંટો નહીં કરીએ,	પ્રભુજીં
ઝટ ભણીએ આગસ નહીં કરીએ,	
પ્રભુ તારું નામ સદા બજાએ;	
આ તેર શીખામણ નહીં તણએ.	પ્રભુજીં

૭

વિદ્યા ધન ભંડાર, જગમાં વિદ્યા ધન ભંડાર;
 જે સુખ અપરંપાર, જગમાં વિદ્યા ધન ભંડાર.
 અપથી ન ખુટે ચોર ન લૂટે, જેને છે ભય ન લગાર. જગં

માત પિતાની સેવ કરાવે, સુખી કરે સંસાર. જગ૦
 ઇશ્વર ભજવા પંથ સૂઝાડે, શુદ્ધ કરાવી વિચાર. જગ૦
 પરમારથમાં પ્રીત કરાવે, જેથી ઉતરીયે પાર. જગ૦
 આ જગમાંહે સરસ ગુણોની, વિદ્યા મોટી વખાર. જગ૦
 વિદ્યા વિણ સરવે જન કેરો, જાય અક્ષય અવતાર. જગ૦
 મેઠા શું આર્ય ચતુર ભુજ ભેડી, અર્થ લણે સરનાર. જગ૦

૮

પેહેલા તીર્થંકર મહારાજરે સુખશાંતિ આપો.
 પ્રથમ જગતના રાજરે સુખશાંતિ આપો.
 સર્વ શિરોમણી જેહ રે. સુખ૦
 ભર્તા પ્રથમછે તેહ રે, સુખ૦
 પેહેલા લગ્નના કરનાર રે, સુખ૦
 વ્યવહારમાં સરદારરે, સુખ૦
 પેહેલા સદ્ગુરુરાજ રે, સુખ૦
 જે ન્યાય તણા શીરતાજ રે; સુખ૦
 વિશ્વના તારણ હાર રે, સુખ૦
 સંશયના હરનાર રે; સુખ૦
 નહી લવલેશ કલંક રે, સુખ૦
 કર્યો કર્મ રૂપી દુર પંકરે. સુખ૦

૯

માલસુ ગુથી લાવ ગુણિયલ ગજરો—એ ચાલ.

દિવસ દીપે આજ મંગલકારી,

કરો લગ્નની સખિ ! તર્કચારી,

દિવસ ૦

રચો રમણીય કુસુમની માળા,

લાવો અર્ચને દહિં ધી બાળા;

ગાઓ મંગળ ધવલ રસાળાં.

દિવસ ૦ ૧

કરો સિદ્ધ સુગંધિક પીઠી,

કાઢો રંધોળી નજરે ન દીડી;

આપો માન વાણી વદી મીઠી.

દિવસ ૦ ૨

ધરો ચાક ને ચંદ્રમા માથે,

પેરો કંકણ રત્નનાં હાથે;

નવાં અંબર અંગમાં સાથે.

દિવસ ૦ ૩

જાની વાસો ઘો જાનને સારો,

કરવા સ્વાગતનો આ છે વારો;

જય મેળવો જીવતી ન હારો.

દિવસ ૦ ૪

માતૃભવન બહું શણગારો,

રાખી ચિત્ત વિવેકજ સારો;

પૂર્ણ પાત્ર બરો દિવ્ય નારો.

દિવસ ૦ ૫

દિવ્ય કળશ શોભાવોને કમળે,

વરમાંચી ઉચિત ધારો વિમળે;

વધુવર પાદુકા મૂકો પ્રેમે.

દિવસ ૦ ૬

હીંપો ગોમથે વેદિકા બહેલી,

તળે રમત જનો ના છકેલી;

ગોથાં ખાઓ ખની નવ ઘેલી.
આવ્યો લગ્ન સમય બહુ પાસે,
નિજ કાર્ય કરોને ઉદ્ધાસે;
આદિનાથ પ્રસન્ન જેથી થાશે.

દિવસ ૭

દિવસ ૮

૧૦

લીલાવતીએ લખી મોકલ્યો રે ॥ એ દેશી. ॥

ભાટા ઘરના વરરાજા માંચરામાં બેઠા,
માળેઠે સજી સજ્જગાર;
ચરણી રતિના પતિ થવા રે, કેવા,
માવ્યા કામ કુમાર.

વસર આવ્યો ઉજળો

॥ એ ટેક ॥

ન્યાના મામા કન્યા તેડીને,
ધરાવી પ્રીતમ સનમુખ;
વડીલ વઢે જોડું જોઈને રે;
ચિરંજીવો સદા પામે સુખ
પાનેતર જાહર કેરી કાંચળી રે,
પેહરી કન્યા અનોપમ અંગ ॥

॥ અવસર ॥

હાથે ચુડો હાંથીદાંતનો રે,
માથે મોડ ચુંદડી રાતે રંગ
કંકુની પીળ કપાળમાં કાઢી,
અક્ષત ચોડયા અખંડ;
બેને મદન ફળ બાંધીયાં રે,

॥ અં ૩ ॥

પતિ પત્નીનું પુન્ય પ્રચંડ.

॥ અં ૪ ॥

કન્યાનાં માત પિતા તિહાં,

વર વહુના પખાળીને પાય,

ચડતા પીળે કુમ કુમ થકી રે,

કન્યા દાન દેઈ હરખાય.

॥ અં ૫ ॥

જમણા જીયાવરના હાથમાં રે આપી,

કન્યાનો જમણો ધાથ,

હોતે હાથે વાલો મેળવ્યો,

રાખી સાક્ષી સજન સગાં સાથ

॥ અં ૬ ॥

ગોત્ર પરવશુરે ગણ્યારે,

ઘાલી વરવહુને વરમાળ,

વિપ્ર મંગળાષ્ટક બણે રે, ગોરી

ગાય છે ગીત રસાળ

॥ અં ૭ ॥

છખીલા છખીલીની છેડા છેડી ખાંધી,

ભવ સુધી બે જણાં બંધાય;

અંગ જુદું જીવ એક છે રે,

દુખે દુખીઆં સુખે સુખીઆં થાય

॥ અં ૮ ॥

આછા ઘુંઘટે અવલોકની રે,

નિજ વર તણું વિમળ વદન;

વિવિધ વાણંત્ર વાગતાં રે, જેના

નાદે ગાજે છે ગગન

॥ અં ૯ ॥

ધર્મ અર્થ સર્વ કાર્યમાં રે,

કરશે સુંદરી સહાય સહાય;

શીવ સુત કેશવથી કહીરે,
 બુંદી બુવતી ન જરીએ જણાય ॥ અ૦ ૧૦ ॥

૧૧

રામ લક્ષ્મણ વન સીધાવતાં, એ રાગ.

ચોરી રચના કરી રૂડી ચોકમાં,
 બેઠાં વરવહુ સુરજ સનમુખ,
 મલકાવતાં મુખ, મંગળ ફેરા ફેરવે; એ ટેકઃ
 વધુ વામ દિશાએ વિરાજ્યાં,
 જમણી બાજુએ બેઠને જમાઈ;
 સાધુ હરખાઈ. મંગળ. ૧

સદાચરણી વિદ્યાનિધિ વરવહુ,
 રૂપે રતિ રતિપતિના સમાન;
 કે રાધિકા કાહાન મંગળ. ૨

પ્રેમે ચક્ષુ પરસ્પર મેળવી;
 પછી મનનો કરીને મેળાપ,
 થયાં એક આપ મંગળ. ૩

ચોરી વચ્ચે વેદીકા ઉપર બળી,
 અગ્નિ પ્રકટ કરે કુળ ગોર;
 રાખી ધૂત જોર, મંગળ. ૪

ડાંગર સહીત રૂપાની પરાતમાં,
 જળની ઝારી કંકાવટી બેઠ;
 સરવ રાખી સોઈ, મંગળ. ૫

સુંદર શાળની નવ ઢગલી કરી,

મુકે મહોર સોપારી સુખણ;

અહોને પ્રમાણ,

મંગળ.

સુર્યાદિક નવઅહનું પુજન કરે,

વર કન્યા સદા સુખી થાય;

ગોરી ગીત ગાય,

મંગળ. ૬

વરી આપે જોખામાં ખુશી અર્ધ,

વર વહુને કુમારીકા વીર;

સુપડું રાખી શીર.

મંગળ.

ચાર વાર વહીને વધાવતાં,

કરે વેદીઆ મંત્ર ઉચ્ચાર;

એ છે અધીકાર,

મંગળ. ૭

પાણિ અહણ કરી પછી પરણતાં,

સાક્ષી પંચ સગાને સન્નજન;

પ્રસન્ન વદન,

મંગળ.

વરત્યા વિવાહમાં વડીલ વિચારથી,

કુળ વંશ પરંપરા રીત,

વાવરીયું છે વિત્ત,

મંગળ. ૮

વરત્યું પહેલું મંગળ વડા બહાલથી,

કરે દંપતિ કોલ કરાર;

પુરણ બાંધે પ્યાર,

મંગળ.

ચોગન ખાઈને કન્યા કહે છે કંથને,

સદા પત્નિનો ધર્મ પાળીશ,

કહેશે તે કરીશ,

મંગળ. ૯

શુભ ચિંતવીને સહુ કાજમાં,
રહાય કરીશ હું સર્વ પ્રકાર,
સુધરવા સંસાર,

મંગળ.

પછી પ્રેમે પ્રતિજ્ઞા પતિ કરે,
પત્નિ પાળીશ પ્રાણ સમાન;

વધારીશ માન,

મંગળ ૧૦

બીજું મંગળ વરતતાં વર વહુ,

કર મેળવીને આપે કોલ,

પાણુ બોલે બોલ,

મંગળ.

કોડે વચમાં કર્યા કુળ દેવતા,

બાંધ્યો દુધ પાણી સમ પ્રેમ;

હીરો જડ્યો હેમ,

મંગળ. ૧૧

વળી ત્રીજું મંગળ એમ વરતીયું,

રાખી ચંદ્ર સુરજ તણી સાખ,

ઉત્તમ અભિલાખ,

મંગળ.

ચોખા ચિત્તથી ચોથું મંગળ વરતીયું,

જેના સાક્ષી છે શ્રી જગદીશ;

આ ઉમિયાને ઈશ,

મંગળ. ૧૨

જોડુ અખંડ જુગોજુગ જીવજો,

જૈનાચાર સાચવજો જરૂર;

ઉમંગથી ઉર,

મંગળ.

પુખ પુત્ર કળત્રનું પામજો,

રે શિવસુત કેશવ પાસ,

વેદાનો અભ્યાસ,

મંગળ. ૧૩

૧૨

લાડો લાડી જમે છે કંસાર;
 સંસાર લહાવો લીજીએ રે;
 સાસુ પીરસે ઘીની ઉપર ધાર,
 સાચો સ્નેહ કીજીએ રે.
 સાકર પીરસી સુચવે દંપતિ જોડ;
 સાકર સમ ચીઢી રહો સદા રે;
 અવિચળ રહેજો અવનિતળમાં જોડ;
 કરશે નહિ કળયો કદી રે.
 જૈનશાળાની બાળા બોલે બોલ,
 ફટાણું ન ગાઈએ રે;
 લાજે કુળને લોક કહે કમન્નત,
 જગમાં અપજશ પાઈએ રે.

૧૩

ગુંદર બાઈ ચાલ્યાં સાસરીએ,
 માબાપ શીખામણુ આપે બેન.

લાજ વધારજો લાખેણી.

નીચા કુળની નિરલજ નારી,	
બરથારનું બેણુ ઉથાપે બેન.	લાજ ૦
સાસુજી કહે તે સાંભળજો,	
કોઈથી વઢવાડ ન કરશે બેન,	લાજ ૦
સાંખી રહેજો બોલ્યું સૌનું,	
અભિમાન ન અંતર ધરશે બેન.	લાજ ૦

ઘરમાં બેઠાં ધંધો કરીએ,	
પરઘેર ઘણું નવ જમીએ બેન.	લાજ૦
તમે લણ્યાં ગણ્યાં બહુ છો ડાહ્યાં,	
તમને આજું શું કહીએ બેન.	લાજ૦
મેલાં ઘેલાં તો નવ રહીએ,	
ચટકો મટકો નવ કરીએ બેન.	લાજ૦
કોઈ વાત કરે વાંસે લોકો,	
એવું ન કદી આચરીએ બેન.	લાજ૦
જે સપુત છે સારી છોડી,	
માળાપની લાજ વધારે બેન.	લાજ૦
મણી લોહ તાણું સોનું કરશે,	
સોબતીને એમ સુધારે બેન.	લાજ૦
જે સંપ સગાંથી તોડે છે,	
કોઈ વખત હાથ ધસે છે બેન.	લાજ૦
જે સોનું સાદું ધૂંટે છે,	
તેના દીલમાં દેવ વસે છે બેન.	લાજ૦

માતા હેત ધરીને પુત્રીને કહે,
 તારાં સાસરીઆં ઉપર પ્રીતિ આણુરે;
 સાસરીએ શાણી સંપીને રહેજે મારી દીકરી.
 મેંતો જન્મ આપીને પાળી પ્રીતથી,
 હવે માલિક છે સાસુ તારી જાણ રે. સાસરીએ૦

તારી માતા સાચી તું ગણજે સાસુને,
 તારું સુખ દુઃખ છે સહ તેને હાથ રે. સાસરીએ૦
 લોકો સાસુની નિંદા ખોટી કરે,
 પણ તે પુત્રી સમ વરતે વહુની સાથ રે. સાસરીએ૦
 દીકરી તાળી પડે ન એક હાથથી,
 જો વહુ વાંકી તો સાસુ વાંકી થાય રે. સાસરીએ૦
 બહાલી મેલું ન મન કરીએ કદા,
 કરીએ સાસુનો વિનય સદાય રે, સાસરીએ૦
 મીઠાં વેણથી કારજ સંપજે,
 કડવાં વચનથી ખગડે તે કાજ રે. સાસરીએ૦
 દીકરી વિનય વિવેકથી પામીએ,
 રૂઝાં વાંછિત કાજને રાજ રે. સાસરીએ૦
 સામા માણસનું દીવ દુખાવીએ,
 તો દુઃખ ઉપજે આપણને જેમ રે. સાસરીએ૦
 તારી સાસુને માતા કહી બોલાવજે,
 ધરજે પીતા સમ સસરા ઉપર પ્રેમ રે. સાસરીએ૦

કન્યા કમળાગૌરી ચાંપે ચાલી સાસરેરે,
 કહે સુનિયા માતા પુરો જણાવી પ્યાર,
 મારા દિલની ડાહી દિકરી રે,

દિકરી લાડે કાડે મેં તને લડાવી નહિ રે,
દિકરી ચાલી તુંતો રહિને હહાડા ચાર. માં ૧

દિકરી સ્વામીની સેવા તું કરજે સર્વદા રે,
દિકરી પતિને તું ગણજે તારો પ્રાણ; માં
દિકરી પોતાનો તું ધર્મ પ્રીતે પાળજે રે,
દિકરી તેથી તારું પ્રભુ કરશે કલ્યાણ. માં ૨

દિકરી જે જોઇએ તે જરૂર મંગાવજે રે,
દિકરી હવે કદી તું થમથ નહીં હેરાન, માં
દિકરી તારાં આંસુ તેતો મારું લોહીછે રે,
દિકરી તન મન ધન મેં કર્યાં તને કુરબાન. માં ૩

દિકરી સ્વામીની આજ્ઞા લઈ મળવા આવજેરે,
દિકરી ઘડીએ નહિ તો જઈશ નહીં પરધેર; માં
દિકરી સર્વેનું બોલુ તું સાંખી રાખજે રે,
દિકરી કાઈના ઉપર કદી ન રાખીશ ઝેર, માં ૪

દિકરી કપટી લોકો બોલે ત્યાં નવ બેશીએરે,
દિકરી સુણતાં ઉપજે મનમાં મોટું મોટું શૂળ; માં
દિકરી સ્વામીનો તું સ્નેહ સદા વધારજે રે,
દિકરી તે છે તારો સર્વ સુખનું મૂળ. માં ૫

દિકરી સદ્ગુણ લેવા શાસ્ત્ર સારાં શીખજે રે,
દિકરી આળસ છાંડી, કરજે તું અભ્યાસ, માં
દિકરી દુષ્ટ જનોથી દૂરજ રહીને દેખીએ રે,
દિકરી વિષધરનો જેમ કરિયે નહિ વિશ્વાસ, માં ૬

- દિકરી મંત્ર તંત્ર જંત્ર જુઠા બાણને રે,
 દિકરી એ તો સર્વે ધુતારાના ઠંગ, માં
 દિકરી ઈશ્વરનું ધારેલું નીપજે રે,
 દિકરી બ્રમણાથી તો થાય ધર્મનો ભંગ, માં ૭
- દિકરી દિલમાં દયા સૌની ઉપર આણીએ રે,
 દિકરી પરઉપકારી કરિએ રૂડાં કામ, માં
 દિકરી વૃદ્ધ મનુષ્યની મરબાદા નવ મેલીએ રે,
 દિકરી લાજ તણને લડીએ નહિ કોઈ કામ માં ૮
- દિકરી ગંભીરતાનો શુભ રૂઢેમાં રાખીએ રે,
 દિકરી વહાલામાંહિ કરિએ નહીં વિરોધ; માં
 દિકરી સર્વેનું બોદ્યું સાચું નવ માનીએ રે,
 દિકરી અસત્ય સત્યનો સદાય કરીએ શોધ. માં ૯
- દિકરી સંસારનાં સુખ છે સર્વે સંપમાં રે,
 દિકરી કુસંપ તેતો કષ્ટતણા કોઠાર, માં
 દિકરી ટુંકારો તો કદી ન કરિએ કોઈને રે,
 દિકરી અદબ તણને કરીએ નહિ ઉચ્ચાર. માં ૧૦
- દિકરી વસ્ત્ર ને વાસણ ક્વચ્છ રાખીએ રે,
 દિકરી સર્વે ચીજો જોઈને કરિએ સોજ; માં
 દિકરી આતંદમાં અવસર સઘળો ગાળીએ રે,
 દિકરી રીસ કરી નવ રહીએ કોઈ રોજ. માં ૧૧

સીતાએ રામને કહેતું ધોળ.

૧૬

એવું સાંભળીને સિતાજી કહે,
સુણો સુંદર શ્યામ સુભાણ, પ્યારા મારા પ્રાણ,
સાથે રાખો સ્નેહથી.

બુદ્ધાં પડવાની વાત બહાલા કહે,
તેતો બોલ લાગે તીખાબાણ, રઘુકુળ બાણ. સાથે
સ્વામી જ્યાં તમે ત્યાં ઘર માહરં,
તમથી વેગળી તે પરદેશ, હું બાણું હમેશ. સાથે
તમે જોગીનો વેશ જો ધારશો,
તો હું જોગણનો ધરં વેશ, જટા કરં કેશ. સાથે
સ્વામી તમેરે સુખી તો સુખ માહરે,
તમે દુઃખમાં તો દુઃખ મારે દેહ, એમાં શો સંદેહ. સાથે
જે કોઈ પરણ્યા પછી રહે પીયરમાં,
અવતાર બળ્યો ધિક એહ, મુવા જેવી તેહ. સાથે
સ્વામી તમવિના મંદિરને માળીયાં,
ભાસે પર્વત મોટા સમાન, વસ્તીતો વેરાન. સાથે
મહાવનમાં ભરી વસ્તી ભાસશે,
જ્યારે પામીશ દરશન દાન, કૃપાના નિધાન. સાથે
સાસુ સસરાને માત પિતા સહુ,
ભલે જીવે કરો રૂડાં રાજ, મને મહારાજ. સાથે

સ્વામી શું કરે બાઈ લોભધને,
 સ્વામી શું કરે સંઘર સમાજ, કેનું નથી કાજ. સાથેં
 સાચું સગપણ જગમાં સ્વામી તણું,
 બીજે સ્વામી સઘળો સંસાર, કુટુંબ પરિવાર. સાથેં
 મારાં લાડ પાલણુ તમે લાલણ,
 બીજે નથી આંસુનો લોનાર, કે એકે આધાર. સાથેં
 કાયા પ્રાણ થકી જો જૂદી રહે,
 તો હું તમથી જુદી પડી છેક, જીવું તણ ટેક. સાથેં
 જો કાઈ જળથી જુદી પાડી માછલી,
 રાખે દુધમાં કરીને વિવેક, જીવે પણ એક. સાથેં
 તમે સુખના સાગર રહો વેગળા,
 મજી શું કરે રાજ ને પાટ, હવેલીના ઠાઠ. સાથેં
 મને હીરનાં ચીર ગમે નહી,
 મને ન ગમે ઘરેણાંના ઘાટ, મટાડો ઉચાટ. સાથેં
 હુંતો તમને દીઠે થાઉં દેખતી,
 અણુ દીઠે તો આંધળી ભીંત, જનમની એ રીત. સાથેં
 મેંતો સ્નેહ તોડયો સર્વ લોકથી,
 બાંધી તમે સંગે પૂરણ પ્રીત, ચોરાયું છે ચીત. સાથેં
 જમવું જીવન તમથી જૂદાં પડી,
 હોય વિધવિધનાં પકવાન, તે વિખનાં નિશાન. સાથેં
 કરીએ લોજન તમ સંગે ભાવથી,
 હોય કેવળ શાક કે પાન, તે મેવા સમાન. સાથેં

પડશે તડકાને તાપ વૈશાખના,
 તે તો જાણીશ ચંદ્ર પ્રકાશ, રહી તમ પાસ. સાથે૦
 મુજને મેલી જો પંથ પધારશે,
 આવી મળવાની ધરશે ન આશ, નિશ્ચે પામું નાશ. સાથે૦
 કરતી વાત ઢળી પડી ધરણીએ,
 નારી જાનકી થૈને નિરાશ, કહે લેતી શ્વાસ. સાથે૦
 દયા કરી દેવ દલપતરામને,
 સતી સીતાને દેખી ઉદાસ,
 જતાં વનવાસ. સાથે રાખ્યાં સ્નેહથી.

૧૭

સતીને પતિ વિષ્ણુ દેવ ન સાચો,
 આ દુનિયામાં બીજોજીરે.
 દૃઢ મન ભાવના એવી રાખી;
 દંપતી પ્રેમ રસ પીજો. પુત્રી પનોતીજીરે.
 સ્ત્રીનો પતિ શણગાર, પુત્રી પનોતીજીરે.
 સાચો દંપતિ ખ્યાર, પુત્રી પનોતીજીરે.
 લગ્નને વજની બેડી માને,
 અણસમજી કાઢી ઠાલોજીરે;
 સમજીને મન ઝરો સુધાનો,
 સાચો પ્રેમ રસ ખ્યાલો. પુત્ર પનોતીજીરે.

લગ્ન વિધિ વેળા પતી સ્ત્રીને,
 બોધ રૂઢો જે આપેછરે;
 સતિયોને તે પ્રાણથી બહાલો,
 સમરણ સ્થાનનાં સ્થાપે. પુત્રી પનોતીછરે.

નામ સહિત તે બોધને ગોખી,
 ચઢાવજે તું માથેછરે;
 લગ્નની ફરજ તણા મહામંત્રો,
 લગ્ન સમે કહ્યા નાથે. પુત્રી પનોતીછરે.

લોક કરે ગરબડ તે વેળા,
 મંત્રનું મહાત્મ્ય ન ધારેછરે;
 સુણવાની દરકાર ન રાખે,
 અર્થ ન કોઈ વિચારે. પુત્રી પનોતીછરે.

પવિત્ર મંત્ર બાણે જે પ્રાદક્ષણ,
 તે પણ સમજે ન પૂરાછરે;
 તો વર કન્યાને સમજાવા,
 ખંત કરે કોણ શૂરા. પુત્રી પનોતીછરે.

પણ તે મંત્રનો અર્થ હું બાણું,
 તે તુજને સંભળાવુંછરે;
 સંસારે તે સુખકર બાણી,
 સંભળી સમજી થાવું. પુત્રી પનોતીછરે.

(“આસો મારો શરદ પુનમની રાતજો ” એ દશી)

સાસુનો વિનય તે બેની બહુ કરો,
જેથી જગમાં ઝાઝી વધશે લાજ જો;
સાસુની સેવાએ સુખ સૌ સંપન્ને,
હોશે તમારા ઘરમાં રૂડાં રાજ જો; સાસુનો. ૧

પરભાતે ઉઠી તેને પાએ પડો,
તે આશિષે પામે પુત્રનાં સુખ જો;
આજ્ઞા માગી ઘરધંધો રૂડો કરો,
કામ બતાવે કદી ન મરડો સુખ જો. સાસુનો. ૨

સાસુજી સામું તે કદી ન બોલીએ,
વાણી મીઠી વદો તણ કડવાં વેણ જો;
આજ્ઞા કે માઝા કે દી નવ લોપીએ,
સહીએ સાસુ કહે કદિ કડવાં કે'ણ જો. સાસુનો. ૩

લોક લઢવા ચઢવા તે ઝાઝા મજો,
પણ કદી ન માનો એ આડી વાત જો;
ચઢાવી ચમકાવી તે અળગાં ટળે,
લઢતાને વેઠવું તે દહાડો રાત જો. સાસુનો. ૪

બેની સદાચાર પાળી સંસાર સુધારીએ રે;
લાજ વધારીએ રે.

બેની શિયળ સુભુષણ સજીએ,
 પરનિંદા તજીએ પ્રભુ ભજીએ;
 પતિવ્રત પાળી ઉભય સુકુળ અજવાળીએરે. બેની. ૧
 વિનય વિવેક વડીલનો કરીએ,
 વેર ઝેરને વાદ વીસરીએ;
 અધિક ઉણે સંતોષી રહી મન વારીએરે. બેની. ૨
 પતિની આવક-ભવક ભાળી,
 ખરચ ખુટણ કરીએ સંભાળી;
 હઠ કરી કાંઈ ન લઈએ, નિજ મન મારીએરે. બેની. ૩
 જુઠી વાત ન મુખ ઉચરીએ,
 પરની વાતે પેટ ન ભરીએ;
 ખોટી આજે પરને પીઠ ન પાડીએરે. બેની. ૪
 ચોરી ચાડી ચુગલી તજીએ,
 અદેખાઈ તજીએ સુખ સજીએ,
 શોક્ય બાળને નીજ બાળક સમ પાળીએરે. બેની. ૫
 ઝીણું આછું વસ્ત્ર ન સજીએ;
 અંગ અછકલાવેડા તજીએ;
 કુળવંતી કજીએ કંકાસ નિવારીએરે. બેની. ૬
 સીતા દમયંતી પંચાળી,
 સતીયોના ગુણ નિત્ય સંભાળી;
 તસ પગલે ચાલી જગજશ વિસ્તારીએ રે. બેની. ૭
 વિદ્યા ભણી વિપરીત જે ચાલે,
 માત તાત લજવે દુઃખ સાલે;
 ભણ્યું ગણ્યું બોળ્યું દરીએ એ નારીએરે. બેની. ૮

સદાચાર નિરમળ શીળ પાળે,
 સુકુળા સ્ત્રી ચાલે શુભ ચાલે;
 સાંકળચંદ્ર સુજથ સંસારે સારીએ રે. જોની. ૬

૨૦

સખિઓ નિજ નિજ નીતિ ધર્મ સદા
 સંભાળીએરે.—એ રાગ.

સજની રજની વાસર પર મંદિર નવ પેશીએરે,
 લાજે જાત માતને તાત સસુરનું કુળ,
 શ્વાનતણી પરે કુટી હુંટે લજ્જા પાપીયારે.

આંગળી દેખાડી કહે લોક કર્યું પ્રતિકુળ;
 બેઠેની શિયળ સુખપણ સજીએ આ સંસારમાંરે.

સતિને પતિ વિષ્ણુ પારકો, જાત તાત અનુકુળ;
 સ્વપ્ને અવર ન ચિંતવે, જાણે વાગ્યું શુળ.

શુભવંતિ ગોરી નવ ચુકે પતિવ્રત ધર્મથીરે,
 જે કુટિલા પરધર ભટકે તસ માથે ધૂળ, બેઠે ૧

પ્રેમ સહિત પરપુરુષથી, હુશિ નવ કરીએ વાત;
 અસુર સવારે એકલાં, જઇએ નહીં એકાંત.

નટવીટ પરનર સાથે નયણેા નયણ ન જોડીએ રે,
 લાજ સહીત આધું ઓઢી સંચરીએ વાટ, બેઠે ૨

સદાચાર નવ ચુકીએ, સુખ દુઃખ પડે અપાર;
જતાં પ્રાણ પરવશ થતાં, તને ન શિયળ શ્રીકાર.
ચંચળ ચાલે ચાલી તાલી હાથ ન આલીએ રે,
ખોટી ખુદ્રે આજસ ખાઈ કરો ન વિકાર, એ૦ ૩

વિષય બુદ્ધિથી અવરની, ઝડો ન વસ્તુ હાથ;
નારૂં કારૂં નારથી, પ્રીત ન કરીએ સાથ.
રતિ પતિરૂપ સમો પર પુરૂષ નજર નહીં ભાળીએ રે,
હોય કરૂંપો પણ ગણીએ પ્રભુસમ નિજ નાથ. એ૦ ૪

સિતા દમયંતી સતિ, નમયા શુભ ભંડાર;
પ્રાણાંતક સંકટ સહી, રાખ્યું શિયળ શ્રીકાર.
કનક પીતળની થાય પરિક્ષા સરસ કસોટીએ રે,
ફણીધર કુલ માળ પાવક જળ શિયળે ધાર. એ૦ ૫

માત પિતાસમ બાણીએ સાસુ સસરો જેઠ;
નણુંદ દેરાણી જેઠાણીનો કરો વિનય દુઃખવેઠ.
કલેષ ન કરીએ ધિરજ લરીએ વિપત વિષે ઘણી રે,
પરનિંદા તણએ બાણીએ પ્રભુ સારી પેઠ. એ૦ ૬

નિજ તનુમને મોકલો, ભણવા શાળા માંદ્ય;
પ્રવીણ થતાં નિજ ધર્મમાં, સંતતિ સારી થાય.
કન્યાશાળા જૈન ધર્મની, જયવંતી રહો રે;
આશિર્વાદ વદે શુભ સાંકળચંદ સદાય. એહ૦ ૭

૨૨

સાખીઓ નિજ નિજ નીતિ ધર્મ સદા સંભાળીએરે,
 પરમ પવિત્ર પતિવૃત પટકુળ કરી પરિધાન;
 સાસુ સસરા માતપિતાની સેવા સાચવોરે,
 ભાવ સહિત ભક્તિથી નીત ભણ્યો ભગવાન;
 એવા ઉત્તમ ગુણથી ઉભય સુકુળ અંજવાળીએ રે. ટેકો

સાખી.

નજરે નજર ન જોડીએ, નાથ વિના નર સાથ;
 પરનરને નવ આપીએ, તાલી હાથો હાથ,
 હસવું રમવું જમવું એકાન્તે નવ બેસવું રે;
 પતિ વિણ પતિના પણ સદમિત્રોની સંગાથ. એ

સાખી.

નાથ વિના કરવી નહિ, વિનોદ રસની વાત;
 વિશ્વ વિરૂદ્ધ ન વર્તવું, ભલે તાત કે બ્રાત.
 સજની બ્રહ્મ થવું નહિ, મુઘરી સદ આચારથીરે;
 નીરલજ નટખટની સોખત તજવી સુભાણ. એ

સાખી.

કુટ્ટી કદુપ કુખડો, નિર્ધન નિરખળ કાય;
 મતિહીન પતિત પતિ મળે એ સતીને સુરરાય.
 જોડી પગ અંગુઠે દ્રષ્ટિ આધું બોલીએરે,
 મુખકર સાચવીએ સૌ સાથે સંપ સદાય. એ

(૨૬)

સાખી.

ઉંચે સ્વરે ન ઉચરવું, મુકીને મરબદ,
કુલીન ખડેન કરવો નહિ વહીલથી વિવાદ;
ચંચળ ચાલે ચટક મટક ચતુરા નવ ચાલીએરે,
શિવસુત કેશવની શીખામણુ અંતર યાદ. એ૦

૨૨

ખમા વીરાને.

ખમા વીરાને જાઉં વારણેરે લોલ,
મોંઘો મૂલો છે મારો વીરજો. ખમા. ટેક.

રાજ તો બિરાજે રાજ મંદિરેરે લોલ,
પારણે બીરાજે મારો વીરજો. ખમા.

ચંપો ખીલ્યો છે કુલવાડીમાંરે લોલ,
કુલમાં ખીલે છે મારો વીરજો. ખમા.

એક તો સોહાગી ગગન ચાંદલો રે લોલ,
ખીને સોહાગી મારો વીરજો. ખમા.

આંગણે ઉજસ મારે સૂર્યનોરે લોલ,
ઘરમાં ઉજસ મારો વીરજો. ખમા.

ઉગ્યેા સખી સૃષ્ટિનો શણગાર—એ રાગ.

ગરબો.

શુન્ય સખી સર્વ આ સંસાર ધાર,
જ્ઞાન વિણ જીવન સર્વ વ્યર્થ છે;
અભણ તણા જીવનમાં શો અર્થ છે.

સાખી—આ સંસાર સમુદ્રમાં, જીવનરૂપી વહાણ;
ચલાવવાને તેહને, વિદ્યા નાવિક બાણ.

કરવા સુખી તમે સંસાર, સેવો સરસ્વતીરે,
શાંતિ સુખદિ નિંદા તાર, કીર્તિ મળે અતીરે;
કરોને સખી તેનું સદા સન્માન,
ધરોને સખી તેનું ઉમંગે ધ્યાન. કરવા.

સાખી—વિદ્યાથી વિનય વધે, ચારે અર્થ સધાય;
વિદ્યાથી દુર્લભ કશું, સઘળું સુખ પમાય.

કરોને વિદ્યા સુધાનું પાન, બેનો બનો તમે ગુણવાન;
દુર કરો સખીઓ અજ્ઞાન, બની રહી રત્નની ખાણ.

સાખી—કાર્ય કઠીણ વિદ્યા થકી, સહેલા સર્વ જણાય,
વિદ્યાવંતી ભામિનિ, ભૂષણ રૂપ ભણાય—શુન્ય.

ગુણવંતી ગુજરાત.

ગુણવંતી ગુજરાત અમારી ગુણવંતી ગુજરાત,
નમીએ નમીએ માત અમારી—

મોંઘેરા તુજ મણી મંડપમાં, ઝુકી રહ્યાં અમ શીશ,
માત મીઠી તુજ ચરણ પડીને, માંગીએ શુભ

આશીશ. અમારી૦ ૧

મીઠી મનોહર વાડી આ ત્હારી, નંદન વનશી અમોલ,
રસ કુલડાં વીણતાં વીણતાં ત્યાં, કરીએ નિત્ય કલોલ

અમારી૦ ૨

સંત મહંત અનંત વિરોની, વહાલી અમારી માત,
જય જય કરવા તારી જગતમાં, અર્પણ કરીએ

જાત. અમારી૦ ૩

ઉડો અઘોર અરણ્ય વિષેકે, સુંદર ઉપવન માંય,
દેશ પ્રદેશ અહોનીશ અંતર, એકજ ત્હારી છાંય—

અમારી૦ ૪

રસ સરિતા રસભર અમીઝરણાં રતન કરે ભરપુર,
પુણ્ય ભૂમિ કૃણકુલ ઝંઝુમી માત અમે તમ ઉર

અમારી૦ ૫

હિંદુ મુસલમાન પારસી સર્વે માત અમે તુજ જાળ,
અંગ ઉમંગ ભરી નવ રંગે, કરીએ સેવા સહુ કાળ

અમારી૦ ૬

ઉર પ્રભાત સમ અજવાળી, તાળી દે અંધાર,
એક સ્વરે સહુ ગગન ગજવતો, કરીએ જયજયકાર
અમારી૦ ૭

૨૫

જસમા ઓડણનો ગરબો.

ગાજે પાટણ પુરમાં ગરવી ગુર્જરનો ઘણીરે,
સાચો સખજો પેલો સોલંકી સિદ્ધરાજ;
જેની કીર્તિ વ્યાપી રહી છે આ જગમાં ઘણીરે. ૧

તેણે લોકો કાજે વાવ કુવા બંધાવીઆરે,
મોટા માન સરોવર દેવળ ધામ વિશાળ;
પોશી સર્વ પ્રજાને શત્રુ સર્વ નમાવીયાંરે. ૨

તેણે પાટણ પાસે એક સરોવર આદ્યુરે,
ખોદે ખાડા ત્યાં તો માળવી ઓડ અનેક;
નાખે ઓડણા માટોડું માથે વહીતરુંરે. ૩

પાળે વડને ઝાડે ઝુઝે બાળક પારણરે,
માટી વહેતાં જસમા ઝુલાવે નિજ બાળ;
વળતાં મુખડું પેખી જાય કુંવરને વારણરે. ૪

સાદે વેષે ફરતાં રાજાએ પેખી પરીરે,
જાતે રૂપાળો રંગીલી પરમ ચતુર;
પાસે જઈને રાજા કહે છે સુણ તું સુંદરીરે. ૫

માટી વહેવાને આ કોમળ કાય કરી નથીરે,
 પાળે બેસીને તું રીઝવ તારું બાળ;
 બીજી ઓડણી છે કામ કરે તારી વતીરે. ૬

જસમા કહે છે રાજા કાય કરી આવું ગમેરે,
 મુજને બેસી રહેતાં વાઘે અંગે રોગ;
 મારા નવરા દહાડા બેઠે નવ નીઠે કરીરે. ૭

જસમા જંગલમાં વસવાને તું સરજી નથીરે,
 મારા નગર તણી તું આવી બેને ઠાઠ;
 પાટણ પુરની શોભા તુજને હું શું કહું કથીરે. ૮

નગરે અંધારી શેરીને ઉંચી મેડીઓરે,
 તેમાં માણસ આડે ચાલ્યાનો નહિ ભાગ,
 જાણે ઉનાળે ઉભરાતી દેખું કીડીઓરે. ૯

જસમા માણસ બહુ પેખીને શું ઘેલી બની રે,
 તારા હલકા મનમાં ઉઠે હલકા ઘાટ;
 ન જાણે ખાખરની ખીસકોલી સાકર સ્વાદનેરે. ૧૦

રાજા મેલા મનમાં માણસ મેલા શહેરમાંરે,
 મેલી ગલીઓમાં બહુ મારે છે દુર્ગંધ;
 મેલા ઝેર તણા જીવો તો જીવે ઝેરમાંરે. ૧૧

જસમા રાજાના દરબારો તેં દીઠા નથીરે,
 તેમાં બાગ બગીચે ઉડે પુલ ગુલાલ;
 જળના હોજ પુવારા ઉડે આવી બેસથીરે. ૧૨

રાજા બાગ બગીચા જંગલ આગળ ધુળછેરે,

જેવો સુરજ આગળ તારાનો ચળકાટ;
મારા જંગલની મોળે તો મોઘે મૂલછેરે. ૧૩

જસમા જંગલની વાતો તું આજ વીસારજેરે,
મીઠાં નરઘાં ને સારંગી કેરાં સૂર;
ગાયન સુણવાને તું શહેર પધારજેરે. ૧૪

રાજા નવરી શું નરઘાં સારંગી સુરથીરે,
મેના મોર ખપૈયા ટેવ્યા છે મુજ કાન;
વાતો કોયલના ટોકાની હું કહેતી નથીરે. ૧૫

ઓહણુ આવો તો ઉતાર મેડી માળીએરે,
રહેજો મીત્ર સહોદર સર્વ સંબંધી સાથ;
તમને પ્રિય જનો માનીને નિશદિન પાળીએરે. ૧૬

મારે ઓહણુને ઉતરવા જોઈએ ઝુંપડીરે,
મેડી માળે ચડતાં આવે મુજને ફેર,
પડતાં પગ ભાગે ને કાયા થાશે કુખડીરે. ૧૭

ઓહણુ આવો તો પીરસાવું મેવા ચુરમારે;
ઝુલે હાથી ઘોડા ગુર્જર પતિને દાર;
તેને પેખીને હરખાશે ઓહણુ ઉરમારે. ૧૮

મારે ઓહણુને તો વાળુ જોઈએ ઘેંસનારે,
રાજા શું છે મારે હૃય હાથીનું કામ;
દહીંને દૂધ મજેનાં મારે ભુરી ભેંસનારે. ૧૯

ઓહણુ માગી લ્યોને આછાં સાળુ ઓઢણારે,
હીરા માણેક મોતી સોનાના શણગાર;
આવી કંચનવરણી કાયા પર શોભે ઘણીરે. ૨૦

છાયલ ટકશે આઠા સાળુ તો ફાટી જશેરે,
 નાખું ઘાસ ચનોઠી ગાંઠી કંઠે હાર;
 પહેરું કૂલ તણી માળા તો પરણ્યો રીઝશેરે. ૨૧
 જસમા કહે સુજને તું કેવો છે તારો પતિરે,
 તારા જેવી સમજી નારી જેને ઘેર;
 તેના જેવો સુખીયો આ જગમાં બીજો નથીરે. ૨૨
 પેલો કેડ કસીને કામ કરે મારો પતિરે,
 જેને મોળીડામાં બહેકે કૂલ ગુલાલ;
 એના કોદાળીના ઘાથી ધરતી ધુજતીરે. ૨૩
 જોને કામ કરતાં નિહાળે એ તારા ભણીરે,
 એના મનમાં તારો પુરો નહિ વિશ્વાસ;
 તારી બુઝ ન જાણે જસમા એ તારો ધણીરે. ૨૪
 રાજા સાચાને ભય લેશ નથી સંસારમાંરે,
 મારા વરને મારો સંપૂર્ણ વિશ્વાસ;
 હુંતો અન્ય જનોને બ્રાત ગણી રહું સંસારમાંરે. ૨૫
 જસમા રાજા રાણાને હું તાબે કરુંરે,
 મોટા માહારી પણ આપે ન સામો બોલ;
 તારા આગળ હું નવ અમલ ચલાવા આદરુંરે. ૨૬
 રાજા કાયાને માયા પર બળ તારું વસ્યુંરે,
 પ્રભુએ જીવ ધર્યો છે જીવો કાયા માંય;
 ભારે ભૂપ તણું તે પર નવ ચાલે કશુંરે. ૨૭
 રાજા આલોકે પરલોકે મારો એ પતિરે,
 પ્રીતે પરણ્યા માટે છોડું મારા પ્રાણ;

એના શત્રુનું મુખડું હું કહી જોતી નથીરે. ૨૮

રાજા જસમાને ત્યાં લાલચ આપે ઘણી ઘણીરે,
તો પણ ગણકારે નહિ વશ રાખી નિજ મન;
ત્યારે નિરાશ થઈને રાય ગયો નિજ મહેલમાંરે. ૨૯

ખાવું પીવું તજવું એન પડે નહિ રાજવીરે,
અંતે લાજ તજીને જોલાવ્યો પ્રધાન;
ત્યારે દીલ જોલીને વાત કરી જસમા તણીરે. ૩૦

શાણા પ્રધાને શિખામણુ દીધી રાયનેરે,
કહોતો પરણાવું ઇંદ્રાણી સરખી નાર;
એવી નીચ જાતિમાં શું મન મોહ્યું આપનુરે. ૩૧

રાજા માને નહિ જેના મનમાં જસમા વસીરે,
પણ જસમાતો વિનવે નિજ પતિને એમ;
બુદ્ધિ બગડી રાય તણી માટે રહેવું નહિરે. ૩૨

નાઠા સર્વે એડો રાત લઈને પાછલીરે,
જાણી ખબર પ્રજાતે સિદ્ધ વિમાસે મન;
આજ્ઞા કીધી સુબટ ચાલ્યા પાછળ વેગમાંરે. ૩૩

પકડયા એડ અને ત્યાં ઝગડો ચાલ્યો જોસથીરે,
માર્યો વિક્રમ ત્યારે ખંજર કરમાં લીધ;
જસમા નિજ છાતીમાં મારી સાથે રાયનેરે. ૩૪

રહેશે સંરાવર મુકું વંશ વધે નહિ તાહારોરે,
એમ કહીને પતિ પાછળ જસમા છોડે પ્રાણ;
એનું નામ રહ્યું અવિચળ આ જગમાં સદારે. ૩૫

૨૬

અનુપમ આજે.

ગરબો.

અનુપમ આજેરે ઓઝછવ છે મહાવીર મંદીરેરે,
ચાલો જોવા જમ્મએ હોતે હુળીમળી આજ
વહાલા વીરનો જનમ દિવસ આજનો રે.

સાખી-ત્રીસલા કૂખે અવતર્યા મહાવીરનો અવતાર;
ધન ધન દિવસ તે ઘડી વરત્યો જયજયકાર.
થાળ બરી બરી મોતીડે વધાવતીરે છપ્પનકુમારી
સજી સહુ શણુગાર,
ઉભી આરસ પારસ મણી ચોકમાંરે.

સાખી-જિન મનરંજન પારણું, હીરાનો ચળકાટ;
પોઢયા છે માંડે મણી, પુનમ મુખ જણાય.
હોતે હાંચાળે છે કંચનવરણી દોરીએરે, માતા ત્રીસલા
હુરખ અપાર,
એવો દિવસ ઉગ્યો છે આનંદમાં રે.

સાખી-મોતી તોરણ બારણે, દીસે ઝાક ઝમાળ;
ઈદ્રાણી આગે નચે, રણુ ઝણુ ઈચ્છા થાય.
ટોકા કરતી કોયલ મધુરા મેના કંઠનીરે;
વળી બપૈયા ગાવંતા રૂડા રાગ,
એવું આનંદ આનંદ વીર પારણેરે

ચેતન સ્વારથિયો સંસાર-પદ.

(કાનુડો ન જાણે મેરી પ્રીત) એ રાગ.

ચેતન સ્વારથિયો સંસાર, સગપણ સર્વે જોટારે.

ચેતન.

જૂઠી છે કાયા વાડી, ન્યારી ગાડી લાડી;

ફેગટ શાને મન ફૂલાય, અંતે સર્વે જશેરે.

ચેતન. ૧

હાકે ધરણી ધ્રુજવે, બય તો દિલમાં નહિ લાવે;

ચાલ્યા રાવણ સરખા રાય, પાંડવ કૌરવ યોદ્ધારે.

ચેતન. ૨

સ્વારથથી જૂઠાં જોલે, સ્વારથથી જૂઠાં તોલે;

સ્વારથ માટે યુદ્ધો થાય, લડતાં રંકને રાણારે.

ચેતન. ૩

સ્વારથથી નીતિ ત્યાગે, સ્વારથથી પાયે લાગે;

સ્વારથ કપટ કળાનું મૂળ, પાપ અનેક કરાવેરે.

ચેતન. ૪

સ્વારથમાં સર્વે હૂંડ્યા, બણતર બણીને ભૂંડ્યા;

સ્વારથ આગળ સત્ય હણાય, અંધા નરને નોરીરે.

ચેતન. ૫

સ્વારથથી મસ્તક કાપે, સ્વારથથી પદવી આપે;
સ્વારથ આગળ શાનો ન્યાય, બહેરા આગળ ગાણુરે.
ચેતન. ૬

સ્વારથથી વિરલા છૂટયા, સ્વારથમાં સર્વે ખૂંચ્યા;
જગમાં સ્વાર્થ તણે પરપંચ, ન્યાય ચુકાદા ભેગોરે.
ચેતન. ૭

ધર્મી સ્વારથને ત્યાગે, દિલમાં આતમના રાગે;
તમ રવિ કિરણે સ્વારથ નાશ, હોવે આતમ જ્ઞાનેરે.
ચેતન. ૮

પરમારથ પ્રીતિ ધારી, સેવો ગુરૂ ઉપકારી;
બુધ્ધિસાગર ધરજે ધર્મ, દુનિયા સર્વ વિસારીરે,
ચેતન. ૯

માયામાં મનડું મોહુરે-પદ.

માયામાં મનડું મોહુરે, જાગીને જો તું
નરભવનું જીવન ખોયુરે, જાગીને જો તું-એ ટેક.
માતાની કુખે, નવ માસ ઉઘો રહીયો;
ત્યાં દુઃખ અનંતુ લહિયોરે, જાગીને જો તું. ૧
બાલપણમાં, સમજ્યો ન દેવ ગુરૂ સેવા;
રમણું ને મીઠા મેવારે, જાગીને જો તું. ૨

જીવાનીમાં, જીવતીના સંગ બહુ ખેલ્યો;
 તેં ધર્મને પડતો મેલ્યો રે. જાગીને જો તું. ૩
 પૈસાને માટે, પાષો કર્યાં તેં તો ભારી;
 તેં આતમને વિસારી રે. જાગીને જો તું. ૪
 રાગદ્વેષે વાહ્યો, અજ્ઞાને ભરમાયો;
 નાહક જ્યાં ત્યાં ધાયો રે. જાગીને જો તું. ૫
 સુખે દુઃખે પ્રાણીને એક દિન મરવું;
 પણ કામ વધાર્યું વરવું રે. જાગીને જો તું. ૬
 કરીશ જેવું, પામીશ ભાઈ તેવું;
 કાંઈ ન કોઈને દેવું રે. જાગીને જો તું. ૭
 સ્વપ્નાની બાજી, રહ્યો શું તેમાં રાજી;
 કોઈને કાંઈ ન છાજી રે. જાગીને જો તું. ૮
 બુદ્ધિસાગર ભળ્યો ચેતજો વિચારી;
 ઝટ સમજો નરને નારી રે. જાગીને જો તું. ૯

૨૯

પદ ૨ જી.

(રાગ ઉપરનો.)

અંધારે અથડાણો રે, માયામાં ભૂલી;
 લાલચથી લથડાણો રે, માયામાં ભૂલી.

- આવી માનવ ભવમાં કરવાનું તેં વિસાર્યું;
પણ જવું પડે અણધાર્યુંરે. માયામાં. ૧
- કોઈ તારૂં ભવમાં વિચારો વાત વહેલી;
પણ વખત વહે છે છેલ્લીરે. માયામાં. ૨
- જાણે ત્યારે, મરવું નથીજ કોઈ કાળે;
પણ અપટે મૃત્યુ અકાળેરે. માયામાં. ૩
- જાણે છે જગમાં, મારા જેવો નથી સમજેલો;
પણ કાળ અપટશે પહેલોરે. માયામાં. ૪
- જન્મ્યા તેને જવું જરૂર ચિત્ત ધારો;
પણ દેશ તુમારો ન્યારોરે. માયામાં. ૫
- સાચો આતમરાયા, ગુરૂ કૃપાથી પામી;
થાજો તસ વિશ્રામીરે. માયામાં. ૬
- ફેગટ વખત શું ગાળો, ભરવો પડે ઉચાળો;
નજરે જગમાં ભાળો રે. માયામાં. ૭
- આતમ પ્રીતિ સાચી, રહેજો સદા ત્યાં માચી;
બુદ્ધિસાગર રાચીરે. માયામાં. ૮

ચેતે તો ચેતાવું તનેરે પામર પ્રાણી—એ રાગ.

ફૂલ્યો શું ફરેછે ફૂલીરે, મૂરખ પ્રાણી;
કાયા માયા જૂઠી કેવી, અંઝવાના નીર જેવી;
તેને તુચ્છ કરી દેવીરે, મૂરખ-ફૂલ્યો ૧

આઉખું જાવે છે ખૂટી, કરે શું તું માથા ફૂટી;
ખૂટી તેની નહીં ખૂટીરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૨

પાણીમાંહિ પરપોટો, ખેલ સહુ એમ ખોટો;
માન નહીં મન મોટોરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૩

કુટુંબ કપીલો સારો, માન નહીં મન મારો;
એક દિન થશે ન્યારોરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૪

આંખે જે જે દેખે સાફ, તે તો ભાઈ નહીં તાફ;
માને કેમ માફ માફરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૫

ચેતી લેને જાય ચાલી, કરી માથાફૂટ ખાલી;
માયામાં શું રહ્યો મહાલીરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૬

કાયા માયાથીરે ન્યારો, અરૂપી અલખ ધારો;
બુદ્ધિસાગર મન પ્યારોરે. મૂરખ૦-ફૂલ્યો૦ ૭

૩૧

રેંટિયો.

ધીરો ધીરો ચાલેરે, મીઠો મીઠો ગાજેરે

બાપુ મારો રેંટિયો હોજી.

એ રેંટિયામાં દેશોદયના નીકળે તાર,

એ તારે તારે ભાળું ભારતનો ઉદ્ધાર;

ધીરો ધીરો ચાલેરે.

સાખી-ત્રાક રૂડી પંખા રૂડા, ઉજ્જવળ તેનો નાદ;
 ઉજ્જવળ પુણી ચોપતી, ઉજ્જવળ મારા હાથ,
 દેશે મારા દેશને, ઉજ્જવળ ઉજ્જવળ સાથ.

હુઃખો સહુ હરતોરે, અભયપણે ફરતોરે,
 રૂડા મારો રંટિયો હાથ.

૩૨

(વીરકુંવરની વાતડી કેને કહીએ—રાગ,)

રતન સમાણો રંટિયો બાપુ, જાણો !

હાંરે ! નવ શંશય મનમાં આણો !

હાંરે ! સાચુ ભારત ધન એ પ્રમાણો !

હાંરે ! નોંધારાનો આધાર ! રતન૦

હાંરે ! મહારા નયન તણો એતો તારો !

હાંરે ! દારિદ્ર સાગરનો-ધૂ તારો !

હાંરે ! સાધી આપશે ઉદય કિનારો !

હાંરે ! કરે દેશોધાર ! રતન૦

હાંરે ! ટાળી નાંખે ગરીબી સમૂળી !

હાંરે ! બાળી નાંખે દારિદ્ર મહૂલી !

હાંરે ! જેની જોડ ન જગમાં અમૂલી !

હાંરે ! એના અણુમુલા તાર ! રતન૦

હાંરે ! મહામંત્ર એ ગરવો ગાંધીનો !

હાંરે ! તુઝ્યાં અંદર ભારતનાં સાંધી ઘો !

હાંરે ! સ્વરાજ્યના બંધ બાંધી દો !

હાંરે ! સંસારનો સાર ! રતન૦

હાંરે ! ક્યારે ઘરઘર સુર સંભળાશે !

હાંરે ! જ્યાં ત્યાં રેંટિયા નજરે ભળાશે !

હાંરે ! કાંતો કાંતો અવાજો થાશે !

હાંરે જાગે અંતર પ્યાર ! રતન૦

હાંરે ! પ્રભુ કાંતુ વણું એવી કરજે !

હાંરે ! બળ કાંડે કલેજે ભરજે !

હાંરે મણિ દેશની વારે ઉતરજે !

હાંરે પ્રકટાવી સવાર ! રતન૦

અમારો દેશ સારો છે.

(ગજલ.)

જગતના સર્વ દેશોમાં અમારો દેશ સારો છે;
ભલે ભૂલો કરે તોયે, અમારો દેશ સારો છે. ૧

સરસ પહાડો અમારે ત્યાં, સરસ નદીઓ અમારી છે;
સરસ ફૂલો સદા ઉગે, અમારો ૦ ૨

પશુ પંખી જુદા જુદા, અમારા દેશમાં બહુયે;
બધી ચીજો અહીં પાકે, અમારો ૦ ૩

અમારા દેશમાં સતીઓ, અમારા દેશમાં સાધુ;
 અમારા દેશમાં સૌ છે, અમારો ૦ ૪
 પ્રભુનો પાઠ માનીશું, અમેને જન્મ અહીં દીધો;
 સદા ગર્વે અમે કહીશું, અમારો ૦ ૫

૩૪

સત્યની વીણા.

(મારી ક્યારીઓ મહેક મહેક મહેકે-એ રાગ.)

મારા અંતરમાં દેશ વીણા વાગી, હું જાગી.
 અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.
 સર્વ જુત્તિઓ તેમાં અનુરાગી, હું જાગી.
 અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.

એહ દેશ તણું ઉરે ગાન સુણી ન્યારું,
 શાંત છતાં મસ્ત બન્યું ચપળ ચિત્ત મહારું
 સંકટપ શીઘ્ર માત્ર ત્યાગી, હું જાગી.
 અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.

સુણતાં એ દેશ નાદ સહજ સ્થિર થાતાં,
 મન બુદ્ધિ આદિ પણ તેમાં વિલાતાં
 સ્થરની લલિત લેહ લાગી, હું જાગી.
 અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.

દિવ્ય પ્રેરણના રાગ દૈવી રસ રેલાવતાં,
 અલૌકિક જ્ઞાન તણા અંકુરો સ્ફુરાવતાં,
 વૃત્તિને કરતી હું વીરાગી, હું જાગી.
 અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.

સત્યનું રહસ્ય ને માધુર્ય કાંઈ જણાયું,
 સુષ્પી દેશ ગાન જીવન ભાન આ વિલાયું,
 જીવન બન્યું આ સુભાગી, હું જાગી;
 અહો રસની ભરી, ભાવની ભરી.

૩૫

(પુનમ ચાંદનીનો રાગ.)

ભારત ભાગ્યોદયમાં, રૂઝો રૂપાળો રેંટીઓરે;
 મનહર, સુખકર, દુઃખહર, દયાનીધી એ દેવ
 પ્રીતે પધરાવોને મંદીરમાં સૌ માનુની રે.

સાખી.

જીનો પુરાણો રેંટીઓ, ફરતો હોતો અહમાંય;
 તજ્યો તેહને જ્યારથી, દુઃખી થયાં સૌ કોય;
 પુના પાપે પરદેશીની શુભામીમાં પડ્યારે,
 કરશે મુક્ત તમોને જીવન પ્રાણાધાર
 પ્રિતે પધરાવોને મંદીરમાં સૌ માનુનીરે ભારત
 સાખી.

કપાસ ભારત દેશનો, પરદેશી લઈ જાય;
 આપે વીસ કરોડ ને, ખાસકે ઘસડી જાય.

આવે ખોટ ખરી અહીં, બેતાળીશ કરોડનીરે,
એથી દેશ આપણો, બહુ દુર્બળ દેખાય;
પ્રિતે પધરાવોને મંદીરમાં સૌ માનુનીરે. ભારત

સાખી.

અન્નપુર્ણા આ દેશનો, રૂઠો રેંટીઓ સ્થાય;
ફેરવળે ધરી ટેકને, અધિક આનંદ હોય.

કાંતી હાથ વણેલાં વસ્ત્રો અંજે ધારણેરે,
અવિનાશી કે' થાશે, દેશ તણો ઉદ્ધાર,
પ્રિતે પધરાવોને મંદીરમાં સૌ માનુનીરે. ભારત

૩૬

પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારં.

ગઝલ.

અમારું સ્વર્ગનું બારું, પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારું;
અમોને મોક્ષ દેનારું, પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારું.
સુખદિ સાથ વસનારું, કુખદિ દૂર કરનારું;
પિયૂનો પ્રેમ પાનારું, પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારું.
બલે ભૂખે મરી જઈએ, કદી કંગાલ નો થઈએ;
દુઃખો દેખી ન ડરનારું, પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારું.
અમોને કેદમાં રાખો, કદાપી બેડીઓ નાખો;
છતાં ના ટેક તજનારું, પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારું.

ભલેને ભય ઘણો આપો, કદી તલવારથી કાપો;
 નહિં તલવાર ડગનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી ખ્યારૂં.
 ઘણું દુઃખ સાસરે સહીશું, કદીના કોઈને કહિશું;
 અમારા શ્રેયને સારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી ખ્યારૂં.
 પતિ જો હોય પતવાળો, કુટિલ યા અંધહો કાણો;
 તથાપિ ચિત્ત મ્હાનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી ખ્યારૂં.
 ભલે રોગી અભોગી હો, અગર ધનહીણ યોગીહો;
 ધણી ભગવંત સમ ધારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી ખ્યારૂં.
 અભણ કે હોય અજ્ઞાની, શકે ના પ્રેમને જાણી;
 છતાં શિરછત્ર છે મ્હારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી ખ્યારૂં.
 અમારો દેવ છે સ્વામી, અમારી ભક્તિ ત્યાં જામી;
 હૃદય ભરથાર રટનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી ખ્યારૂં.
 રવિ પશ્ચિમઉદય થાયે, સિંહણ સુત તૃણ જો ખાયે;
 તથાપિ હામ ન હારૂં, પતિવ્રત પ્રાણથી ખ્યારૂં.
 દ્રુપદ તન્યા અને તારા, સુકન્યા ને સતી સીતા;
 પતિવ્રત તેહ સમ પાણું, પતિવ્રત પ્રાણથી ખ્યારૂં.

 ૩૭

નિંદાખેર માટે.

ગઝલ.

કરે નિંદા અમારી કે, અમોને નહિ પરવા;
 કરે મ્હેનત બિચારા તે, અમારાં પાપને હરવા.

લઈ પૈસા અને ધોળી, અમારાં વસ્ત્રને ધોતા;
 વિના પૈસે જનો એવા, અમારાં પાપને ધોતા.
 ધણીની ધાક ના હોયે, અગર વિધવા કદી હોશે;
 મળી કમળત કુલટાઓ, અવરની કુથલી કરશે.
 હશે ઉસ્તાદ જે એમાં, કચેરિ ચોકમાં ભરશે;
 મળી બે ચાર રંડાઓ, અરે નિંદા પછી કરશે.
 ભટકતી કેસ લાવે છે, વિવેચન વંતરી કરશે;
 ચઢી અન્યાયની ગાદી, ચળેલી ન્યાય ચૂકવશે.
 ફલાણી આમ ચાલેછે, ફલાણી રોક મારેછે;
 ફલાણી રાંકડી કેવી, ધણીની ધાક ધારેછે.
 ફલાણી ફાંકડી કેવી, જુઓ ઘરમાં ચલણ એનું;
 પિવાડે પાંદડે પાણી, નસીબ રહ્યુંતું અહા તેનું.
 ફલાણીને ઘણું દુઃખછે, ફલાણીને અતિ સુખછે;
 ફલાણી ખાય છે થોડું, ફલાણીને ઘણી ભુખ છે.
 કરીને કૂથલી એવી, અવરનાં ઘર ભગાવે છે;
 નથી કંકાસ જે ઘરમાં, તહાં ટંટો જગાવે છે.

કર્કશા નારીના કંથને.

ગઝલ.

પુરાણાં પાપ બે ભગે, મળે છે કર્કશા નારી;
 અકારી જીંદગી લાગે, ખરેખર ખારથી ખારી.

કુશબ્દો સાસુને ભાષે, નણંદથી સ્નેહ ના રાષે;
નીતિને નીરમાં નાષે, પતિને પણ પજવનારી.

શ્વસુરને શાપ આપે છે, દિયરને દાખમાં રાષે;
ગણે ના જેઠ જેઠાણી, જરા ના લાજ ધરનારી.

ગધેડી ગર્વથી ગાજે, બિચારાં બાળને મારે;
પડોસી સાથ લડવાને બને વિકાળ વઠકારી.

નિશાએ નાથને કનકે, કરે ફરિયાદ સર્વેની;
કરે શું કંથ કમભાગી, ફરે તલવાર બે ધારી.

કરી આપો દિવસ ધંધો, ધણી આરામ ઇચ્છે ત્યાં;
કલેબુ કોરતી કુબળ, વચનના બાણુરે મારી.

શિખામણ સ્વામી જો દેશે, કહેશેજ કુવો પૂરું;
અગર આપો અપ્રીણ ખાઉં, કહી ભય આપતી ભારી.

સુવા દે સહેજ ના સુખે, જગાડે જામિની આખી;
પ્રભાતે કંથ પરવારી, જશે કે નીંદ લેનારી.

સુખી છે કે, દુઃખી સ્વામી, નથી દરકાર દારાને;
અરે એ વંતરી વળગી પતિનું રક્ત પિનારી.

ભલો ભરથાય શિર ફૂટે, કરે છે ભૂત ભૂંડાથી;
પડી તે ટેવ ના જાયે, કરીને લગ્ન બખ મારી.

પ્રભુ જો પતિ આપોતો, સગુણી સોંપજો શ્યામા;
નહિ તો નાથ ઇચ્છુંછું, કુંવારી જીંદગી સારી.

ઠહાણેલાં.

જાગો જાગોરે મારી ગુરજરી જોનો કે,

ઠહાણેલાં ભલાં વાયાં રે.

પૂર્વ દિશાએ રે ઉગ્યો સૂર્ય મજેનો કે ઠહા.

ઉઠી કરજો રે પ્રભુનાં દરશન કે, ઠહા.

પાયે પડજો રે ગુરૂને શુદ્ધ મન્ન કે, ઠહા.

તજી આજસ રે ઉઠજો ઠહલાં નિત્ય કે, ઠહા.

માતા પિતાને રે નમજો રૂડી રીત કે, ઠહા.

નિત્ય ભણજો રે પાઠ નીતિના સારા કે, ઠહા.

નવી કરજો કદી સંગ નઠારા કે, ઠહા.

